

Рівненський державний гуманітарний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра екології, географії та туризму

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 14 Етнодемографія світу

Спеціальність 014 Середня освіта (Географія)
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Географія)»

Освітній ступінь магістр
(бакалавр/магістр)

Інститут, факультет, відділення Психолого-природничий факультет
(назва інституту, факультету, відділення)

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Етнодемографія світу» для здобувачів освітнього ступеня *магістр* галузі знань *01 Освіта/Педагогіка* спеціальності *014 Середня освіта (Географія)* за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Географія)».

Мова навчання: українська.

Розробник: Лажнік В.Й., кандидат географічних наук, професор

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму

Протокол № 11 від «28» серпня 2020 року

Завідувач кафедри екології, географії та туризму
проф. Лико Д.В.

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету.

Протокол №4 від «2» вересня 2020 року

Голова навчально-методичної комісії доц.Сяська І.О.

© Лажнік В. Й., 2020

© РДГУ, 2020

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 5,0	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u>	Обов'язкова	
Модулів — 2	Спеціальність <u>014 Середня освіта</u> <u>(Географія)</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів — 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин — 150		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних — 4,0 самостійної роботи студента — 5,0	Освітній рівень: другий (магістерський) рівень	Лекції	
		22 год.	6 год.
		Практичні	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні	
		– год.	– год.
		Самостійна робота	
		100 год.	138 год.
Індивідуальні завдання: 20			
Вид контролю: іспит			
Передумови для вивчення дисципліни: вивчення дисциплін відповідно до освітньої програми			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «*Етнодемографія світу*» є систематизація й узагальнення студентами знання теорій, концепцій, законів, закономірностей, головних категорій етнодемографії, процес формування етносоціальних спільнот, сучасний стан демографічних процесів у світі; ознайомлення з методологічною основою наукових етнодемографічних досліджень.

2.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «*Етнодемографія світу*» є:

- ознайомити з теорією та методологією етнодемографічних наукових досліджень, принципами і методами;
- вивчити основні демографічні показники, які використовуються у географічних наукових дослідженнях;

- вивчити принципи і засади дослідження етнічного складу населення в різних країнах світу;
- знати етнічні аспекти відтворення населення;
- знати види демографічних й етнічних процесів як факторів динаміки етнічного складу населення країн світу;
- ознайомитися з особливостями етнодемографічних процесів в країнах різних регіонів світу;
- знати основні тенденції сучасного етнодемографічного розвитку населення світу
- вміти застосовувати математично-статистичні методи опрацювання даних отриманих при проведенні етнодемографічних і географічних досліджень;
- творчо аналізувати результати наукової та виробничої роботи, самостійно знаходити шляхи її удосконалення та вміти інформативно та обґрунтовано оформити їх у відповідних інформаційних джерелах.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні володіти наступними **компетентностями**:

загальними:

- ЗК 2. Знання і розуміння предметної області та розуміння професії;
- ЗК 5. Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, використовувати інформаційні та комунікаційні технології;

фаховими:

ФК 3. Здатність демонструвати загальну структуру географічної науки на основі взаємозв'язку основних учень про будову географічної оболонки Землі, стратегію сталого розвитку, фізико-географічні особливості материків і океанів, про соціально-економічний розвиток України, країн та регіонів світу;

ФК 5. Здатність належно використовувати географічну термінологію, ефективно і вільно передавати географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами;

ФК 7. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному глобалізованому світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати і пояснювати особливості геопросторової організації ландшафтних систем, ресурсного потенціалу, населення і господарства України;

Програмні результати навчання:

ПРН 4. Знати особливості просторових відносин у природі та суспільстві, просторову диференціацію географічного середовища і соціально-економічної діяльності людини, функціональні і просторові зв'язки та взаємозалежності у системі «природа-населення-господарство» на різних територіальних рівнях.

ПРН 5. Уміти аналізувати основні типи соціальних, економічних і політичних структур сучасного світу та України, установлювати зв'язки між ними на різних територіальних рівнях.

ПРН 6. Знати базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат конкретних галузей географії (у тому числі й на іноземній мові), їх теоретичні й емпіричні досягнення в природничій та суспільній географії, порівнювати різні погляди на проблемні географічні питання.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЕТНОДЕМОГРАФІЇ

Тема 1. Етнодемографія як наукова дисципліна.

Загальні питання походження терміну «етнодемографія». Етнодемографія як наука, що вивчає особливості відтворення народів та динаміку їхньої чисельності. Об'єкт і предмет дослідження етнодемографії. Місце етнодемографії в системі географічних і демографічних наук. Зв'язок етнічної демографії з географічними (географія населення, геодемографія, етногеографія, етнополітична географія) та демографічними науками (теоретична демографія, історична демографія, економічна демографія, соціологічна демографія, військова демографія).

Народ (етнос) як об'єкт вивчення етнодемографії. Суть поняття «народ», «населення» та «народонаселення». «Нація»: еволюція поняття. «Західна» і «східна» моделі нації. Національна ідея й націоналізм. Етногенез, його основні чинники. Основні теорії етносу: біологічна та енергетична теорії етносу, примордіалістські концепції етносу, інструменталістська та конструктивістська теорії етносу. Демографічні ознаки етносів. Класифікація етносів, її основні чинники.

Етнодемографічні джерела та матеріали. Етапи становлення та розвитку етнодемографічної науки. Завдання етнодемографії на сучасному етапі.

Тема 2. Основні категорії, методи та джерела етнодемографії.

Етнос і процес етнічного відтворення. Теорія етносу й етногенезу. Основні етнодемографічні показники. Народжуваність, сумарний коефіцієнт народжуваності, смертність, природний приріст, статеві-вікова структура, шлюбність, сімейна структура етносу, тривалість життя, демографічне старіння етносу. Етнічні аспекти народжуваності й смертності народів. Міграції. Динаміка чисельності народу. Суть поняття «демографічна політика» та основні її напрями.

Вплив культурно-освітнього рівня населення та національно-культурних особливостей харчування на етнодемографічні процеси. Поняття «геноциду», «етноциду», «екоциду», «апартхейду». Соціальні та політичні чинники міграційних процесів у середовищі окремих етносів. Діаспора. Урбанізація та її етнічні аспекти.

Етнічні процеси як один із факторів динаміки етнічного складу населення. Етнічні процеси та їх види. Еволюційні та трансформаційні етнічні процеси та їх складники. Види етнічного розмежування та етнічного згуртування (етнічна ідентифікація, посилення етнічної свідомості, зростання етнічного знання). Види етнічної дезінтеграції (етнічна парціація, етнічна сепарація, етнічна дисперсизація). Види етнічної інтеграції (етнічна консолідація, етнічна асиміляція, етнічна інтеграція). Міжетнічні відносини. Суть поняття етнічного (міжетнічного) конфлікту.

Особливості методики етнодемографічних досліджень. Статистичні, математичні, демографічні методи дослідження етнодемографічних процесів. Методи демографічного прогнозування. Графічні і картографічні методи етнодемографічного дослідження. Опитування, аналіз документів, польові спостереження в етнодемографії. Комплексний підхід до вивчення етнодемографічних процесів.

Етнодемографічні джерела та матеріали, їх види. Матеріали ревізій, генеральних описувань та переписів населення – основні джерела етнодемографічної інформації. Поточний статистичний облік населення й спеціальні демографічні обстеження етносу. Статистичні збірники та інтернет-джерела як джерела інформації в етнодемографії.

Тема 3. Теоретичні основи етнодемографічного вивчення країн світу.

Процеси та показники етнічного відтворення етносів. Народжуваність, смертність та природний приріст населення. Міграційні процеси та їх вплив на етнодемографічну ситуацію в країнах світу. Природний і механічний рух населення як критерії оцінки етнодемографічної ситуації. Суть поняття «геодемографічний процес» та основні його характеристики. Динаміка і вікові коефіцієнти народжуваності. Підвищення середньої тривалості життя та демографічне старіння етносу як чинники зниження народжуваності.

Шлюбність та її вплив на динаміку народжуваності і окремих етносів. Шлюбний вік та його етнічні особливості. Сімейний склад населення та його етнічні аспекти. Розлучення й повторний шлюб. Позашлюбні діти. Сумарний коефіцієнт народжуваності як один із показників етнодемографічної ситуації.

Етнічні аспекти та чинники смертності населення. Біологічні та географічні чинники смертності. Соціальні та етнічні аспекти хвороб. Етноцид, геноцид, екоцид та їх прояви. Міграції як один із показників етнічного відтворення. Проблеми вивчення міграцій. Внутрішні та зовнішні міграційні процеси. Діаспора. Урбанізаційні та розселенські процеси та їх етнічні аспекти.

Етнічний склад населення країни. Етнічна структура населення країни. Коефіцієнт етнічної мозаїчності населення за Б. М. Еккелем. Поняття моноетнічності та поліетнічності. Класифікація країн світу за особливостями етнонаціонального складу. Суть поняття «етнополітична структура країни та типологізація країн світу за особливостями етнополітичної структури суспільства. Суть поняття «етнонаціональна політика». Сучасні тенденції етнодемографічного розвитку країн світу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

СУЧАСНІ ЕТНОДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ У СВІТІ

Тема 4. Етнодемографічні процеси в країнах Центральної та Східної Європи

Центральна й Східна Європа як регіони світу з найгіршими показниками етнодемографічного відтворення населення. Сучасна демографічна ситуація в країнах регіону. Динаміка чисельності населення в країнах регіону. Народжуваність, смертність та природний приріст населення в країнах. Показники статево-вікової, шлюбної та сімейної структури населення. Процеси старіння націй. Тривалість життя етнічних спільнот. Міграційні процеси в країнах регіону та їх вплив на етнодемографічну ситуацію в країнах. Вплив урбанізаційних та розселенських процесів на етнодемографічну ситуацію в країнах регіону. Сучасна демографічна політика країн регіону.

Історичні особливості формування націй у країнах регіону. Етногенез східноєвропейських і центральноєвропейських народів. Моноетнічні й поліетнічні країни регіону. Етнічна структура населення країн. Мовна й релігійна структура населення. Характеристика основних етнічних спільнот в окремих країнах регіону. Особливості розселення етносів у країнах регіону. Етнічні та етнополітичні процеси в країнах. Види етнополітичних рухів у країнах регіону. Сепаратизм й автономізм у країнах регіону. Становище етнічних і національних меншин у країнах регіону. Етнонаціональна політика країн регіону.

Тема 5. Етнодемографічні процеси в країнах Західної Європи

Західна Європа як регіон світу з другим типом відтворення населення. Сучасна демографічна ситуація в країнах регіону. Динаміка чисельності населення в країнах регіону. Народжуваність, смертність та природний приріст населення в країнах. Показники статево-вікової, шлюбної та сімейної структури населення. Процеси старіння

націй. Тривалість життя етнічних спільнот. Міграційні процеси в країнах регіону та їх вплив на етнодемографічну ситуацію в країнах. Вплив урбанізаційних та розселенських процесів на етнодемографічну ситуацію в країнах регіону. Сучасна демографічна політика країн регіону.

Історичні особливості формування націй у країнах регіону. Етногенез західноєвропейських народів. Моноетнічні й поліетнічні країни регіону. Етнічна структура населення країн. Мовна й релігійна структура населення. Характеристика основних етнічних спільнот в окремих країнах регіону. Особливості розселення етносів у країнах регіону. Етнічні та етнополітичні процеси в країнах. Види етнополітичних рухів у країнах регіону. Сепаратизм й автономізм у країнах регіону. Становище етнічних і національних меншин у країнах регіону. Етнонаціональна політика країн регіону.

Тема 6. Етнодемографічні процеси в країнах Південної та Північної Європи.

Південна й Північна Європа як регіони світу з негативними тенденціями у відтворенні населення. Сучасна демографічна ситуація в країнах регіону. Динаміка чисельності населення в країнах регіону. Народжуваність, смертність та природний приріст населення в країнах. Показники статево-вікової, шлюбної та сімейної структури населення. Процеси старіння націй. Тривалість життя етнічних спільнот. Міграційні процеси в країнах регіону та їх вплив на етнодемографічну ситуацію в країнах. Вплив урбанізаційних та розселенських процесів на етнодемографічну ситуацію в країнах регіону. Сучасна демографічна політика країн регіону.

Історичні особливості формування націй у країнах регіону. Етногенез західноєвропейських народів. Моноетнічні й поліетнічні країни регіону. Етнічна структура населення країн. Мовна й релігійна структура населення. Характеристика основних етнічних спільнот в окремих країнах регіону. Особливості розселення етносів у країнах регіону. Етнічні та етнополітичні процеси в країнах. Види етнополітичних рухів у країнах регіону. Сепаратизм й автономізм у країнах регіону. Становище етнічних і національних меншин у країнах регіону. Етнонаціональна політика країн регіону.

Тема 7. Етнодемографічні процеси в країнах Азії.

Азія як регіон світу з найбільшою чисельністю населення і строкатим етнічним складом населення. Сучасна демографічна ситуація в країнах регіону. Динаміка чисельності населення в країнах регіону. Народжуваність, смертність та природний приріст населення в країнах і субрегіонах. Показники статево-вікової, шлюбної та сімейної структури населення. Тривалість життя етнічних спільнот. Міграційні процеси в країнах регіону та їх вплив на етнодемографічну ситуацію в країнах. Вплив урбанізаційних та розселенських процесів на етнодемографічну ситуацію в країнах регіону. Сучасна демографічна політика країн регіону.

Історичні особливості формування націй у країнах регіону. Етногенез азійських народів. Моноетнічні й поліетнічні країни регіону. Етнічна структура населення країн. Мовна й релігійна структура населення. Характеристика основних етнічних спільнот в окремих країнах регіону. Особливості розселення етносів у країнах регіону. Етнічні та етнополітичні процеси в країнах. Види етнополітичних рухів у країнах регіону. Сепаратизм й автономізм у країнах регіону. Становище етнічних і національних меншин у країнах регіону. Етнонаціональна політика країн регіону.

Тема 8. Етнодемографічні процеси в країнах Північної Америки.

Північна Америка як регіон світу зі строкатим етнічним складом населення. Сучасна демографічна ситуація в країнах регіону. Динаміка чисельності населення в країнах регіону. Народжуваність, смертність та природний приріст населення в країнах.

Особливості демографічної ситуації в США та Канаді. Показники статево-вікової, шлюбної та сімейної структури населення. Тривалість життя етнічних спільнот. Міграційні процеси в країнах регіону та їх вплив на етнодемографічну ситуацію в країнах. Вплив урбанізаційних та розселенських процесів на етнодемографічну ситуацію в країнах регіону. Сучасна демографічна політика країн регіону.

Історичні особливості формування націй у країнах регіону. Етногенез північноамериканських народів. Моноетнічні й поліетнічні країни регіону. Етнічна й расова структура населення країн. Мовна й релігійна структура населення. Характеристика основних етнічних спільнот в окремих країнах регіону. Особливості розселення етносів у країнах регіону. Етнічні та етнополітичні процеси в країнах. Види етнополітичних рухів у країнах регіону. Сепаратизм й автономізм у країнах регіону. Становище етнічних і національних меншин та корінних народів у країнах регіону. Етнонаціональна політика країн регіону.

Тема 9. Етнодемографічні процеси в країнах Південної Америки.

Південна Америка як регіон світу зі строкатим етнічним складом населення. Сучасна демографічна ситуація в країнах регіону. Динаміка чисельності населення в країнах регіону. Народжуваність, смертність та природний приріст населення в країнах. Особливості демографічної ситуації в найбільших країнах регіону (Бразилія, Аргентина, Перу та ін.). Показники статево-вікової, шлюбної та сімейної структури населення. Тривалість життя етнічних спільнот. Міграційні процеси в країнах регіону та їх вплив на етнодемографічну ситуацію в країнах. Вплив урбанізаційних та розселенських процесів на етнодемографічну ситуацію в країнах регіону. Сучасна демографічна політика країн регіону.

Історичні особливості формування націй у країнах регіону. Етногенез південноамериканських народів. Моноетнічні й поліетнічні країни регіону. Етнічна й расова структура населення країн. Мовна й релігійна структура населення. Характеристика основних етнічних спільнот в окремих країнах регіону. Особливості розселення етносів у країнах регіону. Етнічні та етнополітичні процеси в країнах. Види етнополітичних рухів у країнах регіону. Сепаратизм й автономізм у країнах регіону. Становище етнічних і національних меншин та корінних народів у країнах регіону. Етнонаціональна політика країн регіону.

Тема 10. Етнодемографічні процеси в країнах Африки.

Африка як регіон світу зі найбільшим природним приростом населення. Сучасна демографічна ситуація в країнах регіону. Динаміка чисельності населення в країнах регіону. Народжуваність, смертність та природний приріст населення в країнах. Особливості демографічної ситуації в найбільших країнах Африки (Нігерія, Єгипет, Ефіопія, ПАР, Танзанія та ін.). Показники статево-вікової, шлюбної та сімейної структури населення. Тривалість життя етнічних спільнот. Міграційні процеси в країнах регіону та їх вплив на етнодемографічну ситуацію в країнах. Вплив урбанізаційних та розселенських процесів на етнодемографічну ситуацію в країнах регіону. Сучасна демографічна політика країн регіону.

Історичні особливості формування націй у країнах регіону. Етногенез африканських народів. Моноетнічні й поліетнічні країни регіону. Етнічна й расова структура населення країн. Мовна й релігійна структура населення. Характеристика основних етнічних спільнот в окремих країнах регіону. Особливості розселення етносів у країнах регіону. Етнічні та етнополітичні процеси в країнах. Види етнополітичних рухів у країнах регіону. Трайбалізм, сепаратизм й автономізм у країнах регіону. Становище етнічних і національних меншин та корінних народів у країнах регіону. Апартеїд як вид

дискримінації корінних народів в Південній Африці. Бантустані як псевдодержавні утворення в ПАР у період перебування білої меншості при владі. Етнонаціональна політика країн регіону.

Тема 11. Етнодемографічні процеси в Австралії та Океанії

Австралія й Океанія як слабозаселені регіони світу зі строкатими показниками демографічного розвитку. Сучасна демографічна ситуація в Австралії та країнах Океанії. Динаміка чисельності населення в країнах регіону. Народжуваність, смертність та природний приріст населення в країнах. Особливості демографічної ситуації в Австралії та Новій Зеландії. Показники статево-вікової, шлюбної та сімейної структури населення. Тривалість життя етнічних спільнот. Міграційні процеси в країнах регіону та їх вплив на етнодемографічну ситуацію в країнах. Вплив урбанізаційних та розселенських процесів на етнодемографічну ситуацію в країнах регіону. Сучасна демографічна політика країн регіону.

Історичні особливості формування націй у країнах регіону. Етногенез північноамериканських народів. Моноетнічні й поліетнічні країни регіону. Етнічна та расова структура населення країн. Мовна й релігійна структура населення. Характеристика основних етнічних спільнот в окремих країнах регіону. Особливості розселення етносів у країнах регіону. Етнічні та етнополітичні процеси в країнах. Види етнополітичних рухів у країнах регіону. Сепаратизм й автономізм у країнах регіону. Становище етнічних і національних меншин та корінних народів у країнах регіону. Етнонаціональна політика країн регіону.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи етнодемографії.												
Тема 1. Етнодемографія як наукова дисципліна.	14	2	2	–	–	10	13	1	–	–	–	12
Тема 2. Основні категорії, методи та джерела етнодемографії.	16	2	4	–	–	10	13	1	–	–	–	12
Тема 3. Теоретичні основи етнодемографічного дослідження країн світу.	16	2	4	–	–	10	13	1	–	–	–	12
Разом за змістовним модулем 1	46	6	10	–	–	30	39	3	–	–	–	36
Змістовий модуль 2. Сучасні етнодемографічні процеси у світі.												
Тема 4. Етнодемографічні процеси в країнах Центральної та Східної Європи.	14	2	2	–	–	10	12	–	–	–	–	12

Тема 5. Етнодемографічні процеси в країнах Західної Європи.	14	2	2	–	–	10	13	1	–	–	–	12
Тема 6. Етнодемографічні процеси в країнах Південної та Північної Європи.	14	2	2	–	–	10	13,5	0,5	1	–	–	12
Тема 7. Етнодемографічні процеси в країнах Азії.	16	2	4	–	–	10	13,5	0,5	1	–	–	12
Тема 8. Етнодемографічні процеси в країнах Північної Америки.	14	2	2	–	–	10	15	–	1	–	–	14
Тема 9. Етнодемографічні процеси в країнах Південної Америки	14	2	2	–	–	10	15,5	0,5	1	–	–	14
Тема 10. Етнодемографічні процеси в країнах Африки	14	2	2	–	–	10	15,5	0,5	1	–	–	14
Тема 11. Етнодемографічні процеси в Австралії та Океанії	14	2	2	–	–	10	13	–	1	–	–	12
Разом за змістовним модулем 2	104	16	18	–	–	70	111	3	6	–	–	102
Усього годин	150	22	28	–	–	100	150	6	6	–	–	138

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Етнодемографія як наукова дисципліна.	2
2.	Основні категорії та поняття етнодемографії.	2
3.	Основні методи та джерела етнодемографічних досліджень.	2
4.	Теоретичні засади вивчення демографічних процесів у країнах світу.	2
5.	Теоретичні засади вивчення етнічної структури населення країн світу.	2
6.	Особливості етнодемографічних процесів у країнах Центральної та Східної Європи.	2
7.	Етнодемографічні процеси в країнах Західної Європи.	2
8.	Сучасні етнодемографічні процеси в країнах Південної та Північної Європи.	2
9.	Етнодемографічні процеси в країнах Східної та Південно-Східної Азії.	2
10.	Особливості сучасних етнодемографічних процесів у країнах Південної, Південно-Західної та Центральної Азії.	2
11.	Етнодемографічні процеси в країнах Північної Америки.	2

12.	Етнодемографічні процеси в країнах Південної Америки	2
13.	Етнодемографічні процеси в країнах Африки	2
14.	Етнодемографічні процеси в Австралії та Океанії	2
Разом		28 год.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
1	2	3	
1.	Етнодемографія як наука й навчальна дисципліна та її зв'язок із географічними дисциплінами..	10	10
2.	Основні демографічні показники етнічного відтворення населення. Вплив різних факторів на демографічне відтворення населення.	5	10
3.	Основні методи етнодемографічних й етногеографічних досліджень.	5	10
4.	Основні види демографічних процесів у країнах світу. Природний і механічний рух населення.	5	10
5.	Етнічний склад населення. Основні види етнорозволюційних та етнотрансформаційних процесів.	5	10
6.	Особливості етнодемографічного розвитку країн Центральної та Східної Європи. Вплив міграційних процесів на етнодемографічну ситуацію в країнах регіону.	10	10
7.	Сучасна етнодемографічна ситуація в країнах Західної Європи. Сепаратизм та автономізм в країнах регіону.	10	10
8.	Сучасна демографічна ситуація в країнах Північної Європи. Етнічна, мовна та релігійна структура населення країн Південної Європи.	10	10
9.	Особливості динаміки чисельності населення в країнах Східної та Південно-Східної Азії. Етнічні процеси в країнах регіону.	5	10
10.	Демографічні процеси у країнах Південної, Південно-Західної та Центральної Азії. Етнічна мозаїка країн регіонів.	5	10
11.	Сучасна етнодемографічна ситуація в США та Канаді. Особливості етнічної та мовної структури населення країн Центральної Америки та Вест-Індії.	10	10
12.	Природний рух етнічних спільнот у країнах Південної Америки. Сучасне становище корінних народів у країнах регіону.	10	10
13.	Природний рух населення в країнах Африканського континенту. Сепаратизм, трайбалізм та расова сегрегація в країнах Африки.	10	10
14.	Етнодемографічні процеси в Австралії та Океанії. Особливості етнічного та мовного складу населення країн Океанії.	10	8
Разом		100 год.	138

Примітка: 100*/138 – денна форма/ заочна форма навчання

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

1. Скласти короткий словник термінів та понять за матеріалами курсу (4 балів).
2. Побудувати кругові діаграми етнічного складу населення 6 країн світу із різних континентів (Європа, Азія, Північна Америка, Південна Америка, Африка, Австралія з Океанією) світу (за вибором студента) і розрахувати коефіцієнт етнічної мозаїчності населення за формулою Б. М.. Еккеля для цих же країн (6 балів).

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни «Етнодемографія світу» використовують такі методи навчання:

- МН1 – словесний метод (лекція, співбесіда, дискусія тощо);
- МН2 – практичний метод (практичні та лабораторні заняття);
- МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
- МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анутовання, рецензування, складання реферату);
- МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань).
- МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

9. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань з дисципліни викладач здійснює за рейтинговою системою. Результати навчальної діяльності студентів оцінюють за 100-бальною шкалою.

а) поточний контроль знань:

- оцінювання усних відповідей на занятті;
- оцінювання контрольних робіт;
- оцінювання завдань для самостійної роботи;
- тестовий контроль.

б) підсумковий контроль знань:

- оцінювання усних відповідей на заліку та іспиті.

МО1 – екзамен;

МО2 – усне або письмове опитування;

МО4 – тестування;

МО5 – командні проекти;

МО6 – реферат, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.

Визначити за допомогою якісних критеріїв мінімальний пороговий рівень оцінки і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку. Зазначити використовувану числову (рейтингову) шкалу.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Контроль за процесом засвоєння студентами курсу та якістю знань здійснюватиметься у ході поточного та підсумкового контролю. Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою. Поточний контроль передбачає:

– перевірку знань студентів у ході практичних занять (усні відповіді, виконання презентацій, рефератів та їх захист, виконання навчально-дослідних завдань, проектів, перевірка письмових завдань зошита самостійної підготовки);

– представлення проекту, за темою передбаченими змістовими модулями.

У процесі поточного контролю студенти можуть набирати до 60 балів.

Робота студентів на практичних заняттях оцінюється за п'ятибальною шкалою. 3 бали – «задовільно», 4 – «добре», 5 – «відмінно».

Модуль завершується проведенням підсумкового модульного контролю. Він може проводитися у формі усного опитування чи письмового виконання.

Виконання індивідуального науково-дослідного завдання та завдань самостійної роботи з вивчення курсу оцінюються за 10-бальною шкалою.

Поточне тестування та самостійна робота											ІНДЗ	ПК (іспит)	Сума
ЗМ 1			ЗМ 2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	10	40	100
3	6	6	3	3	3	6	3	3	3	3			
2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2+2 бали (ВПР) +1+1 бал (ВСП) = 6 балів	2+2 бали (ВПР) +1+1 бал (ВСП) = 6 балів	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2+2 бали (ВПР) +1+1 бал (ВСП) = 6 балів	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали			
Модульний контроль – 4			Модульний контроль – 4										

Примітка: ВПР – виконання практичної роботи; ВСП – виконання самостійної роботи.

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- навчально-методичні матеріали з курсу;
- тестові завдання;
- методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи студентів.

13. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Об'єкт і предмет вивчення етнодемографії світу.
2. Суть понять «народ» і «етнос».
3. Суть поняття «нація»
4. Національна ідея і націоналізм.
5. Основні теорії етносу.
6. Теорії етногенезу.
7. Етапи становлення та розвитку етнодемографії.
8. Основні етнодемографічні показники відтворення населення.
9. Етнічні аспекти народжуваності та смертності етнічних спільнот.
10. Чинники впливу на етнодемографічні процеси.
11. Етнічні процеси як фактор динаміки етнічного складу населення.
12. Етнічні процеси та їх види
13. Міжетнічні відносини.
14. Особливості методики етнодемографічних досліджень.
15. Основні методи етнодемографічних досліджень.
16. Етнодемографічні джерела та матеріали.
17. Процеси етнічного відтворення етносів.
18. Природний і механічний рух населення як критерії оцінки етнодемографічної ситуації.
19. Динаміка і вікові коефіцієнти народжуваності.
20. Етнічні аспекти та чинники смертності населення.
21. Шлюбність та її вплив на динаміку народжуваності окремих етносів.
22. Міграції, їх види та вплив на процеси відтворення населення.
23. Етнічна і мовна структура населення.
24. Класифікації країн світу за етнонаціональним складом населення.
25. Суть поняття «етнонаціональна політика»
26. Суть поняття «демографічна політика».
27. Сучасні тенденції етнодемографічного розвитку країн світу.
28. Демографічні процеси відтворення населення в країнах Центральної та Східної Європи.
29. Міграційні процеси в країнах Центральної та Східної Європи.
30. Особливості етногенезу народів країн Центральної та Східної Європи.
31. Етнічна структура населення країн Центральної та Східної Європи.
32. Характеристика основних етнічних спільнот країн Центральної та Східної Європи.
33. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в країнах Центральної та Східної Європи.
34. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика країн Центральної та Східної Європи.
35. Демографічні процеси відтворення населення в країнах Західної Європи.
36. Міграційні процеси в країнах Західної Європи.
37. Особливості етногенезу народів країн Західної Європи.
38. Етнічна структура населення країн Західної Європи.
39. Характеристика основних етнічних спільнот країн Західної Європи.
40. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в країнах Західної Європи.
41. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика країн Західної Європи.
42. Демографічні процеси відтворення населення в країнах Південної та Північної Європи.
43. Міграційні процеси в країнах Південної та Північної Європи.
44. Особливості етногенезу народів країн Південної та Північної Європи.
45. Етнічна структура населення країн Південної та Північної Європи.
46. Характеристика основних етнічних спільнот країн Південної та Північної Європи.
47. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в країнах Південної та Північної Європи.

48. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика країн Південної та Північної Європи.
49. Демографічні процеси відтворення населення в країнах Північної Америки.
50. Міграційні процеси в країнах Північної Америки.
51. Особливості формування етносів країн Північної Америки.
52. Етнічна структура населення країн Північної Америки.
53. Характеристика основних етнічних спільнот країн Північної Америки.
54. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в країнах Північної Америки.
55. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика країн Північної Америки.
56. Демографічні процеси відтворення населення в країнах Азії.
57. Міграційні процеси в країнах Азії.
58. Особливості формування етносів країн Азії.
59. Етнічна структура населення країн Азії.
60. Характеристика основних етнічних спільнот країн Азії.
61. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в країнах Азії.
62. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика країн Азії.
63. Демографічні процеси відтворення населення в країнах Африки.
64. Міграційні процеси в країнах Африки.
65. Особливості формування етносів країн Африки.
66. Етнічна структура населення країн Африки.
67. Характеристика основних етнічних спільнот країн Африки.
68. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в країнах Африки.
69. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика країн Африки.
70. Демографічні й міграційні процеси відтворення населення в Австралії та Океанії.
71. Особливості формування етносів Австралії та Океанії.
72. Етнічна структура населення країн Австралії та Океанії.
73. Характеристика основних етнічних спільнот Австралії та Океанії..
74. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в Австралії та Океанії.
75. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика Австралії та країн Океанії.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Антонюк О. В. Етнополітика в Україні: історія та сучасний стан / О. В. Антонюк // Український історичний журнал. – 1999. – № 3. – С. 44–56; № 4. – С. 15–29.
2. Антонюк О. В. Національна меншина як етнополітичний феномен // О. В. Антонюк / Нова політика. – 2000. – № 2. – С. 34–48.
3. Антонюк О. В. Національні меншини у сфері української етнополітики / О. В. Антонюк // Вісник УАДУ при Президентові України. – 2000. – № 3. – С. 303–310.
4. Архангельский В. П. Демографическая политика: цели, принципы, приоритеты / В. П. Архангельский. – Саранск, 2000.
5. Дністрянський М. С. Етногеографія України: навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 232 с.
6. Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів: Літопис, Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – 490 с.
7. Дорошенко Л. С. Демографія: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / Л. С. Дорошенко. – К., 2005.
8. Етнографія України / за ред. С. А. Макарчука. – Львів: Світ, 1994.
9. Етнополітична карта світу ХХІ століття: Методичний і предметний коментар / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2000. – 240 с.

10. Либанова Э. М. Продолжительность жизни населения (опыт комплексного регионального исследования) / Э. М. Либанова. – Киев: Наук. думка, 1991. – 200 с.
11. Лозко Г. Етнологія України. Філософсько-теоретичний та релігієзнавчий аспект / Г. Лозко. – К.: АртЕк, 2001. – 304 с.
12. Максаковский В. П. Географическая культура: учебное пособие для студентов вузов / В. П. Максаковский. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС. – 1998. – 416 с.
13. Нельга О. В. Теорія етносу. Курс лекцій: навч. посібник / О. В. Нельга. – Київ: Тандем, 1997. – 368 с.
14. Никитенко В. В. Демографический анализ поколений / В. В. Никитенко. – М., 1979.
15. Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії: навч. посібник / М. Д. Пістун. – К.: Вища школа, 1996. – 231 с.
16. Цапок С. О. Етнодемографічна картина сучасного світу (енциклопедичне дослідження). Доп. вид. / С. О. Цапок ; Ін-т регіон. досліджень НАН України. – Львів, 2009. – 490 с.
17. Шаблій О. Суспільна географія : у 2-х кн. / О. Шаблій. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. – Кн. 1. – 814 с.; Кн. 2. – 706 с.

Додаткова

1. Бейдик О. О. Географія : короткий тлумачний словник / О. О. Бейдик. – К. : Либідь, 2001. – 192 с.
2. Блій де Г. Географія : світи, регіони, концепти / Г. де Блій, П. Муллер, О. Шаблій; [пер. з англ.; передмова та розділ «Україна» О. І. Шаблія]. – К. : Либідь, 2004. – 740 с.
3. Бромлей Ю. В. Человечество – это народы / Ю. В. Бромлей, Р. Г. Подольный. – М.: Мысль, 1990.
4. Джеймс М. Геополітичні імплікації етнополітики // Політична думка. – 1995. – № 5.
10. Долгучиц Л. А. Планета иммигрантов / Л. А. Долгучиц, И. А. Мельников. – М.: Молодая гвардия, 1990. – 207 с.
11. Еременко Е. Современная этнополитическая ситуация в Канаде / Е. Еременко // МЭ и МО. – 2001. – № 4. – С. 75–80.
12. 14. Лебедева М. Межэтнические конфликты на рубеже веков / М. Лебедева // МЭ и МО. – 2000. – № 5.
15. 16. Межэтнические конфликты в странах зарубежного Востока / А. С. Бразаускас, Л. Б. Никольский, Е. В. Роксанова и др.; отв. ред. А. А. Прусаускас. – М.: Наука, 1991.
17. 20. Перцик Е. Н. География городов (геоурбанистика) / Е. Н. Перцик. – М.: Высшая школа, 1991. – 320с.
21. 23. Слука Н. А. Беженцы. География вынужденной миграции / Н. А. Слука // География. Приложение к газете «Первое сентября». – 1998. – № 35.
24. Тишков В. О нации и национализме. Poleмические заметки / В. Тишков // Свободная мысль. – 1996. – № 3. – С. 33–36.
25. Трощинський В. П. Українці в світі / В. П. Трощинський, А. А. Шевченко. – К.: Вид. дім «Альтернативи», 1999. – 352 с.

Довідкова

1. Алаев Э. Б. Экономико-географическая терминология / Э. Б. Алаев. – М.: Мысль, 1977.
2. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география : понятийно-терминологический словарь / Э. Б. Алаев. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.
3. Атлас світу. – К.: НВП «Картографія»; ГУГКК, 1999. – 216 с.
4. Атлас. Українці. Східна діаспора. – Київ: МАПА ЛТД, 1993. – 24 с.
5. Брук С. И. Население мира. Этнодемографический справочник / С. И. Брук. – М.: Мысль, 1986.
6. Восточная Европа : Путеводитель / Сост. М. В. Степанников. – Тверь, 1997. – 800 с.

7. Географический энциклопедический словарь: Географические названия / глав. ред. А. Ф. Трешников. – М.: СЭ, 1989. – 592 с.
8. Географический энциклопедический словарь. Понятия и термины / глав. ред. А. Ф. Трешников. – М.: СЭ, 1988. – 432 с.
9. Географічна енциклопедія України: В 3 т. – К.: УЕ, 1989 – 1993.
10. Демографический энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1985.
11. Енциклопедія Українознавства. Словникова частина. / голов. ред. професор д-р В. Кубійович. – Т.1–11. – Париж – Нью-Йорк: “Молоде життя”, 1955–1995.
12. Енциклопедія Української діаспори. В 7-ми томах / за ред. В. Маркуся. – К.: ІНТЕЛ, 1994.
13. Етнічні спільноти України: довідник. – К.: Фенікс, 2001.
14. Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії. – К., 1993. – 607 с.
15. Мала енциклопедія етнодержавознавства / за ред. Ю. І. Римаренка. – К., 1996.
16. Масляк П. О. Словник-довідник учня з економічної і соціальної географії світу / П. О. Масляк, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К.: Лібра, 1996. – 328 с.
17. Міграційні процеси у сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика): енциклопедія / упоряд. Ю. І. Римаренко. – К.: Довіра, 1998. – 912с.
18. Мир и человек: справочник. – Харьков: Прапор, 1998. – 576с.
19. Народонаселение мира. Демографический справочник. – М.: Мысль, 1989.
20. Народонаселение мира. 1990. – М.: Прогресс, 1990.
21. Народонаселение: энциклопедический словарь. – М.: Большая рос. энциклопедия, 1994.
22. Народы мира: историко-географический справочник. – М.: Советская энциклопедия, 1988.
23. Народы России. Энциклопедия / глав. ред. В. А. Тишков. – М.: Науч. изд-во БРЭ, 1994.
24. Население и трудовые ресурсы: справочник / сост. А. Г. Новицкий. – М.: Мысль, 1990. – 399 с.
25. Население мира: Демографический справочник. – М.: Мысль, 1989.
26. Національні меншини України: Інформаційний довідник / упоряд. Т. І. Пилипенко, А. І. Осауленко. – К., 1995.
27. Свод этнодемографических понятий и терминов. – 1986. – Вып. 1. – 1988; Вып. 2. – 1989. – Вып. 3 // Этнография восточных славян. – М., 1987.
28. Страны и народы: популярная энциклопедия / сост. М. Куреная. – СПб.: Дельта, 1997. – 351с.
29. Страны мира: энциклопедический справочник / под ред. С. А. Семеницкого. – Мн.: Миринда; Родиола-плюс, 1999. – 624 с.
30. Українське державотворення: Невитребуваний потенціал: словник-довідник / за ред. О. М. Мироненка. – К.: Либідь, 1997. – 560 с.
31. Федоров Г. М. Геодемографическая терминология / Г. М. Федоров. – Л.: ЛГК, 1985. – 152 с.
32. Юрківський В. М. Країни світу: довідник / В. М. Юрківський. – К.: Либідь, 1999. – 368 с.
32. Yeo-data. The World geographical encyclopedia.

15. ІНФОРМАЦІЙНІ (ІНТЕРНЕТ) РЕСУРСИ

Бібліотеки:

1. РДГУ: абонент № 1 – м. Рівне, вул. Пластова, 31.
2. Абонент № 2 – м. Рівне, вул. Толстого, 3.

3. Абонент № 3 – м. Рівне, вул. Пластова, 41.
4. Обласна наукова – м. Рівне, майдан Короленка, 6, тел.22-10-63.
5. Міська – м. Рівне, вул. Київська, 44, тел. 24-12-47.

Ресурси мережі Інтернет:

1. Демографический еженедельник Центра демографии и экологии человека РАН «Демоскоп Weekly» [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.demoscope.ru>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://nlu.org.ua/>
5. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com>.

Робоча програма навчальної дисципліни «Етнодемографія світу».
Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Завідувач кафедри _____ проф. Лико Д.В.

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Голова навчально-методичної комісії _____ доц. Сяська І.О.

Робоча програма навчальної дисципліни «Етнодемографія світу».
Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Завідувач кафедри _____ проф. Лико Д.В.

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Голова навчально-методичної комісії _____ доц. Сяська І.О.

Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології і педагогіки
Психолого-природничий факультет
Кафедра екології, географії та туризму

Назва дисципліни	Етнодемографія світу
Викладач	Лажнік Володимир Йосипович, кандидат географічних наук, професор кафедри екології, географії та туризму
Профайл викладача на сайті кафедри	Сайт кафедри: https://kegt-rshu.in.ua/
Е-mail викладача:	lazhnik-vi@ukr.net
Посилання на освітній контент дисципліни в CMS Moodle (за наявності) або на іншому ресурсі	https://kegt-rshu.in.ua/
Консультації	<i>Очні консультація: вівторок з 11:00 до 13:00 On-line консультація: п'ятниця з 11:00 до 13:00 тел. 0953905558</i>

Анотація дисципліни

Мета курсу – надати студентам уявлення про сучасні етнодемографічні процеси у світі. Метою лекційного курсу є засвоєння студентами теоретичного матеріалу щодо теоретико-методологічних засад етнодемографії, процесу формування етносоціальних спільнот, сучасного стану демографічних процесів у світі, ознайомлення з методологічною основою наукових етнодемографічних досліджень. Метою практичних робіт засвоєння наукових методів, за допомогою яких можна досліджувати сучасні демографічні й етнічні процеси, що відбуваються в країнах світу, головні показники й характеристики етнодемографічного розвитку країн різних регіонів світу.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 5,0	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u>	Обов'язкова	
Модулів — 2	Спеціальність <u>014 Середня освіта</u> <u>(Географія)</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів — 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин — 150		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних — 4,0 самостійної роботи студента — 5,0	Освітній рівень: другий (магістерський) рівень	Лекції	
		22 год.	6 год.
		Практичні	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні	
		– год.	– год.
		Самостійна робота	
		100 год.	138 год.
Індивідуальні завдання: 20			
Вид контролю: іспит			
Передумови для вивчення дисципліни: вивчення дисциплін відповідно до освітньої програми			

Передумови

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «*Етнодемографія світу*» значно підвищиться, якщо студент попередньо опанував матеріалом дисциплін відповідно до освітньої програми.

Мета і завдання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «*Етнодемографія світу*» є систематизація й узагальнення студентами знання теорій, концепцій, законів, закономірностей, головних категорій етнодемографії, процес формування етносоціальних спільнот, сучасний стан демографічних процесів у світі; ознайомлення з методологічною основою наукових етнодемографічних досліджень.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «*Етнодемографія світу*» є:

- ознайомити з теорією та методологією етнодемографічних наукових досліджень, принципами і методами;
- вивчити основні демографічні показники, які використовуються у географічних наукових дослідженнях;
- вивчити принципи і засади дослідження етнічного складу населення в різних країнах світу;
- знати етнічні аспекти відтворення населення;
- знати види демографічних й етнічних процесів як факторів динаміки етнічного складу населення країн світу;
- ознайомитися з особливостями етнодемографічних процесів в країнах різних регіонів світу;
- вміти застосовувати математично-статистичні методи опрацювання даних отриманих при проведенні етнодемографічних і географічних досліджень;
- творчо аналізувати результати наукової та виробничої роботи, самостійно знаходити шляхи її удосконалення та вміти інформативно та обґрунтовано оформити їх у відповідних інформаційних джерелах.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні володіти наступними **компетентностями**:

загальними:

- ЗК 2. Знання і розуміння предметної області та розуміння професії;
- ЗК 5. Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, використовувати інформаційні та комунікаційні технології;

фаховими:

ФК 3. Здатність демонструвати загальну структуру географічної науки на основі взаємозв'язку основних учень про будову географічної оболонки Землі, стратегію сталого розвитку, фізико-географічні особливості материків і океанів, про соціально-економічний розвиток України, країн та регіонів світу;

ФК 5. Здатність належно використовувати географічну термінологію, ефективно і вільно передавати географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами;

ФК 7. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному глобалізованому світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати і пояснювати особливості геопросторової організації ландшафтних систем, ресурсного потенціалу, населення і господарства України;

Програмні результати навчання:

ПРН 4. Знати особливості просторових відносин у природі та суспільстві, просторову диференціацію географічного середовища і соціально-економічної діяльності людини, функціональні і просторові зв'язки та взаємозалежності у системі «природа-населення-господарство» на різних територіальних рівнях.

ПРН 5. Уміти аналізувати основні типи соціальних, економічних і політичних

структур сучасного світу та України, установлювати зв'язки між ними на різних територіальних рівнях.

ПРН 6. Знати базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат конкретних галузей географії (у тому числі й на іноземній мові), їх теоретичні й емпіричні досягнення в природничій та суспільній географії, порівнювати різні погляди на проблемні географічні питання.

Дидактична карта дисципліни

Теми заняття, кількість годин	Форма діяльності	Методи навчання і оцінювання	Оцінювання аудиторної роботи	Завдання самостійної роботи, години	Література, інформаційні ресурси	Оцінювання самостійної роботи	Термін виконання самостійної роботи
Змістовий модуль 1.							
Теоретико-методологічні основи етнотрансформації.							
Тема 1. Етнотрансформація як наукова дисципліна. (2 год.) Практична робота 1. Етнотрансформація як наукова і навчальна дисципліна. (2 год.)	Лекція Практична	МН1, МН3 МН2, МН3, МО2, МО9	2 бали	Тема 1. Етнотрансформація як наука й навчальна дисципліна та її зв'язок із географічними дисциплінами. (10 год.) МН6, МО2	1; 4; 7; 8; 10; 13; 15; 20; 22; 23; 24; 26; 28; 30	1 бал	на практичній роботі
Тема 2. Основні категорії, методи та джерела етнотрансформації. (2 год.) Практична робота 2. Основні категорії та поняття етнотрансформації. (2 год.) Практична робота 3. Основні методи та джерела етнотрансформаційних досліджень. (2 год.)	Лекція Практична Практична	МН1, МН3 МН2, МН3, МО2, МО9 МН2, МН3, МО2, МО9	2 бали 2 бали	Тема 2. Основні демографічні показники етнічного відтворення населення. Вплив різних факторів на демографічне відтворення населення. (5 год.) МН6, МО2 Тема 3. Основні методи етнотрансформаційних й етнотрансформаційних досліджень (5 год.) МН6, МО2	1; 3; 4; 7; 8; 10; 11; 12; 13; 15; 16; 17; 19; 20; 21; 22; 23; 24; 25; 26; 28; 30; 2; 4; 5; 8; 10; 11; 13; 14; 21; 22; 23; 24	1 бал 1 бал	на практичній роботі на практичній роботі
Тема 3. Теоретичні основи етнотрансформаційного дослідження країн світу. (2 год.) Практична робота 4. Теоретичні засади вивчення демографічних процесів у країнах світу. (2 год.) Практична робота 5. Теоретичні засади вивчення етнічної структури населення країн світу. (2 год.)	Лекція Практична Практична	МН1, МН3 МН2, МН3, МО2, МО9 МН2, МН3, МО2, МО9	2 бали 2 бали	Тема 4. Основні види демографічних процесів у країнах світу. Природний і механічний рух населення. (5 год.) МН6, МО6 Тема 5. Етнічний склад населення. Основні види етнотрансформаційних та етнотрансформаційних процесів. (5 год.) МН6, МО6	1; 3; 4; 7; 8; 10; 11; 12; 13; 15; 16; 17; 19; 20; 21; 22; 23; 24; 25; 26; 28; 1; 4; 8; 10; 13; 14; 18; 20; 23; 24; 28; 30	1 бал 1 бал	на практичній роботі на практичній роботі
Змістовий модульний контроль	Тести	МО4	6 балів				
Змістовий модуль 2.							

Сучасні етнодемографічні процеси у світі.							
<p>Тема 4. Етнодемографічні процеси в країнах Центральної та Східної Європи. (2 год.)</p> <p>Практична робота 6. Особливості етнодемографічних процесів у країнах Центральної та Східної Європи. (2 год.)</p>	<p>Лекція</p> <p>Практична</p>	<p>МН1, МН3</p> <p>МН2, МН3, МО2, МО9</p>	<p>2 бали</p>	<p>Тема 6. Особливості етнодемографічного розвитку країн Центральної та Східної Європи. Вплив міграційних процесів на етнодемографічну ситуацію в країнах регіону. (10 год.) МН6, МО6</p>	<p>6; 9; 10; 13; 15; 16; 18; 27; 29; 30</p>	<p>1 бал</p>	<p>на практичній роботі</p>
<p>Тема 5. Етнодемографічні процеси в країнах Західної Європи. (2 год.)</p> <p>Практична робота 7. Етнодемографічні процеси в країнах Західної Європи. (2 год.)</p>	<p>Лекція</p> <p>Практична</p>	<p>МН1, МН3</p> <p>МН2, МН3, МО2, МО9</p>	<p>2 бали</p>	<p>Тема 7. Сучасна етнодемографічна ситуація в країнах Західної Європи. Сепаратизм та автономізм в країнах регіону. (10 год.) МН6, МО5</p>	<p>6; 9; 10; 13; 16; 18; 27; 29; 30</p>	<p>1 бал</p>	<p>на практичній роботі</p>
<p>Тема 6. Етнодемографічні процеси в країнах Південної та Північної Європи. (2 год.)</p> <p>Практична робота 8. Сучасні етнодемографічні процеси в країнах Південної та Північної Європи. (2 год.)</p>	<p>Лекція</p> <p>Практична</p>	<p>МН1, МН3</p> <p>МН2, МН3, МО2, МО9</p>	<p>2 бали</p>	<p>Тема 8. Сучасна демографічна ситуація в країнах Північної Європи. Етнічна, мовна та релігійна структура населення країн Південної Європи. (10 год.) МН6, МО6</p>	<p>6; 9; 10; 13; 16; 18; 27; 29; 30</p>	<p>1 бал</p>	<p>на практичній роботі</p>
<p>Тема 7. Етнодемографічні процеси в країнах Азії. (2 год.)</p> <p>Практична робота 9. Етнодемографічні процеси в країнах Східної та Південно-Східної Азії. (2 год.)</p> <p>Практична робота 10. Особливості сучасних етнодемографічних процесів у країнах Південної, Південно-Західної та Центральної Азії. (2 год.)</p>	<p>Лекція</p> <p>Практична</p> <p>Практична</p>	<p>МН1, МН3</p> <p>МН2, МН3, МО2, МО9</p> <p>МН2, МН3, МО2, МО9</p>	<p>2 бали</p> <p>2 бали</p>	<p>Тема 9. Особливості динаміки чисельності населення в країнах Східної та Південно-Східної Азії. Етнічні процеси в країнах регіону. (5 год.) МН6, МО6</p> <p>Тема 10. Демографічні процеси в країнах Південної, Південно-Західної Азії та Центральної Азії. (5 год.) МН6, МО6</p>	<p>6; 9; 10; 13; 16; 18; 27; 29; 30</p> <p>6; 9; 10; 13; 16; 18; 27; 29; 30</p>	<p>1 бал</p> <p>1 бал</p>	<p>на практичній роботі</p> <p>на практичній роботі</p>
<p>Тема 8. Етнодемографічні процеси в країнах Північної Америки. (2 год.)</p> <p>Практична робота 11. Етнодемографічні процеси в країнах Північної Америки. (2 год.)</p>	<p>Лекція</p> <p>Практична</p>	<p>МН1, МН3</p> <p>МН2, МН3, МО2, МО9</p>	<p>2 бали</p>	<p>Тема 11. Сучасна етнодемографічна ситуація в США та Канаді. Особливості етнічної та мовної структури населення країн Центральної Америки та Вест-Індії. (10 год.) МН6, МО6</p>	<p>6; 9; 10; 13; 16; 18; 27; 29; 30</p>	<p>1 бал</p>	<p>на практичній роботі</p>
<p>Тема 9. Етнодемографічні процеси в країнах Південної Америки.</p>	<p>Лекція</p>	<p>МН1, МН3</p>		<p>Тема 12. Природний рух етнічних спільнот у країнах Південної Амери-</p>	<p>6; 9; 10; 13; 16; 18; 27; 29; 30</p>	<p>1 бал</p>	<p>на практичній роботі</p>

(2 год.) Практична робота 12. Етнодемографічні процеси в країнах Південної Америки. (2 год.)	Практична	МН2, МН3, МО2, МО9	2 бали	ки. Сучасне становище корінних народів у країнах регіону. (10 год.) МН6, МО6			
Тема 10. Етнодемографічні процеси в країнах Африки. (2 год.)	Лекція	МН1, МН3		Тема 13. Природний рух населення в країнах Африканського континенту. Сепаратизм, трайбалізм та расова сегрегація в країнах Африки. (10 год.) МН6, МО6	6; 9; 10; 13; 16; 18; 27; 29; 30	1 бал	на практичній роботі
Практична робота 13. Етнодемографічні процеси в країнах Африки. (2 год.)	Практична	МН2, МН3, МО2, МО9	2 бали				
Тема 11. Етнодемографічні процеси в Австралії та Океанії. (2 год.)	Лекція	МН1, МН3		Тема 14. Етнодемографічні процеси в Австралії та Океанії. Особливості етнічного та мовного складу населення країн Океанії. (10 год.) МН6, МО6	6; 9; 10; 13; 16; 18; 27; 29; 30	1 бал	на практичній роботі
Практична робота 14. Етнодемографічні процеси в Австралії та Океанії. (2 год.)	Практична	МН2, МН3, МО2, МО9	2 бали				
Змістовий модульний контроль	Тести	МО4	5 балів				
Підсумковий контроль	Презентація результатів навчання	МО2, МО10	40 балів	Виконання ІНДЗ	Захист ІНДЗ балів	40 балів	Згідно розкладу

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- МН2 – практичний метод (лабораторні та практичні заняття);
- МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
- МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- МН6 – самостійна робота (розв'язання програмних завдань);
- МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота студентів.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- МО2 – усне або письмове опитування
- МО3 – колоквиум,
- МО4 – тестування;
- МО5 – командні проекти;
- МО6 – реферати, есе;
- МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- МО8 – студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;
- МО10 – іспит.

Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Ноутбук, персональний комп'ютер, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет, інше обладнання для:

- комунікації та опитувань,
- виконання домашніх завдань,
- виконання завдань практичної роботи,
- виконання завдань самостійної роботи,
- проходження тестування (поточний, модульний, підсумковий контроль).

Програмне забезпечення для роботи з освітнім контентом дисципліни та виконання передбачених видів освітньої діяльності.

Політика дисципліни

При організації освітнього процесу здобувачі вищої освіти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу у РДГУ, Положення про академічну доброчесність, Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти, Положення про практики, Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти. Кожен викладач ставить здобувачам вищої освіти систему вимог та правил поведінки здобувачів вищої освіти на заняттях, доводить до їх відома методичні рекомендації щодо виконання різних видів робіт. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність під час практичного заняття; (не)допустимість пропусків та запізень на заняття; правила користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття; відповідальність за несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.

Політика доброчесності

Здобувач вищої освіти виконуючи самостійну або індивідуальну роботу (реферат, есе, курсову тощо) повинен дотримуватись політики доброчесності. У разі наявності плагиату в індивідуальній роботі здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати ще раз індивідуальні завдання, які передбаченні усилабусі.

Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, модульний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма контролю: екзамен.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в розподіл балів, які отримують студенти при вивченні дисципліни.

Рівень знань оцінюється згідно Положення про оцінювання знань і умінь студентів РДГУ:

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зарах

82-89	B	дуже добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задов	
60-63	E	достатньо	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадов	не зарах
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадов	не зарах

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень; оцінка (бали) за практичну діяльність під час практик; оцінка за ІНДЗ; оцінка (бали) за курсову роботу; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій тощо.

Здобувачам вищої освіти надається право підвищувати свій рейтинг лише шляхом складання іспитів за графіком екзаменаційної сесії.

Залік виставляється за результатами поточного модульного контролю, проводиться по завершенню вивчення навчальної дисципліни.

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни
«Етнодемографія світу»**

Поточне тестування та самостійна робота										ІНДЗ	ПК (іспит)	Сума	
ЗМ 1			ЗМ 2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	10	40	100
3	6	6	3	3	3	6	3	3	3	3			
2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2+2 бали (ВПР) +1+1 бал (ВСП) = 6 балів	2+2 бали (ВПР) +1+1 бал (ВСП) = 6 балів	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2+2 бали (ВПР) +1+1 бал (ВСП) = 6 балів	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали	2 бали (ВПР) +1 бал (ВСП) = 3 бали			
Модульний контроль – 4			Модульний контроль – 4										

Примітка: ВПР – виконання практичної роботи; ВСП – виконання самостійної роботи.

Питання для підготовки до підсумкового контролю

- Об'єкт і предмет вивчення етнодемографії світу.
- Суть понять «народ» і «етнос».
- Суть поняття «нація»
- Національна ідея і націоналізм.
- Основні теорії етносу.
- Теорії етногенезу.
- Етапи становлення та розвитку етнодемографії.
- Основні етнодемографічні показники відтворення населення.
- Етнічні аспекти народжуваності та смертності етнічних спільнот.
- Чинники впливу на етнодемографічні процеси.
- Етнічні процеси як фактор динаміки етнічного складу населення.
- Етнічні процеси та їх види
- Міжетнічні відносини.
- Особливості методики етнодемографічних досліджень.
- Основні методи етнодемографічних досліджень.
- Етнодемографічні джерела та матеріали.
- Процеси етнічного відтворення етносів.
- Природний і механічний рух населення як критерії оцінки етнодемографічної ситуації.
- Динаміка і вікові коефіцієнти народжуваності.
- Етнічні аспекти та чинники смертності населення.
- Шлюбність та її вплив на динаміку народжуваності окремих етносів.
- Міграції, їх види та вплив на процеси відтворення населення.
- Етнічна і мовна структура населення.
- Класифікації країн світу за етнонаціональним складом населення.
- Суть поняття «етнонаціональна політика»
- Суть поняття «демографічна політика».
- Сучасні тенденції етнодемографічного розвитку країн світу.
- Демографічні процеси відтворення населення в країнах Центральної та Східної Європи.
- Міграційні процеси в країнах Центральної та Східної Європи.
- Особливості етногенезу народів країн Центральної та Східної Європи.
- Етнічна структура населення країн Центральної та Східної Європи.
- Характеристика основних етнічних спільнот країн Центральної та Східної Європи.
- Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в країнах Центральної та Східної Європи.
- Сучасна демографічна й етнонаціональна політика країн Центральної та Східної Європи.

Європи.

35. Демографічні процеси відтворення населення в країнах Західної Європи.
36. Міграційні процеси в країнах Західної Європи.
37. Особливості етногенезу народів країн Західної Європи.
38. Етнічна структура населення країн Західної Європи.
39. Характеристика основних етнічних спільнот країн Західної Європи.
40. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в країнах Західної Європи.
41. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика країн Західної Європи.
42. Демографічні процеси відтворення населення в країнах Південної та Північної Європи.
43. Міграційні процеси в країнах Південної та Північної Європи.
44. Особливості етногенезу народів країн Південної та Північної Європи.
45. Етнічна структура населення країн Південної та Північної Європи.
46. Характеристика основних етнічних спільнот країн Південної та Північної Європи.
47. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в країнах Південної та Північної Європи.
48. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика країн Південної та Північної Європи.
49. Демографічні процеси відтворення населення в країнах Північної Америки.
50. Міграційні процеси в країнах Північної Америки.
51. Особливості формування етносів країн Північної Америки.
52. Етнічна структура населення країн Північної Америки.
53. Характеристика основних етнічних спільнот країн Північної Америки.
54. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в країнах Північної Америки.
55. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика країн Північної Америки.
56. Демографічні процеси відтворення населення в країнах Азії.
57. Міграційні процеси в країнах Азії.
58. Особливості формування етносів країн Азії.
59. Етнічна структура населення країн Азії.
60. Характеристика основних етнічних спільнот країн Азії.
61. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в країнах Азії.
62. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика країн Азії.
63. Демографічні процеси відтворення населення в країнах Африки.
64. Міграційні процеси в країнах Африки.
65. Особливості формування етносів країн Африки.
66. Етнічна структура населення країн Африки.
67. Характеристика основних етнічних спільнот країн Африки.
68. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в країнах Африки.
69. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика країн Африки.
70. Демографічні й міграційні процеси відтворення населення в Австралії та Океанії.
71. Особливості формування етносів Австралії та Океанії.
72. Етнічна структура населення країн Австралії та Океанії.
73. Характеристика основних етнічних спільнот Австралії та Океанії..
74. Сучасні етнічні й етнополітичні процеси в Австралії та Океанії.
75. Сучасна демографічна й етнонаціональна політика Австралії та країн Океанії.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Антонюк О. В. Етнополітика в Україні: історія та сучасний стан / О. В. Антонюк // Український історичний журнал. – 1999. – № 3. – С. 44–56; № 4. – С. 15–29.
2. Антонюк О. В. Національна меншина як етнополітичний феномен // О. В. Антонюк / Нова політика. – 2000. – № 2. – С. 34–48.

3. Антонюк О. В. Національні меншини у сфері української етнополітики / О. В. Антонюк // Вісник УАДУ при Президентові України. – 2000. – № 3. – С. 303–310.
4. Архангельский В. П. Демографическая политика: цели, принципы, приоритеты / В. П. Архангельский. – Саранск, 2000.
5. Дністрянський М. С. Етногеографія України: навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 232 с.
6. Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів: Літопис, Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – 490 с.
7. Дорошенко Л. С. Демографія: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / Л. С. Дорошенко. – К., 2005.
8. Етнографія України / за ред. С. А. Макарчука. – Львів: Світ, 1994.
9. Етнополітична карта світу ХХІ століття: Методичний і предметний коментар / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2000. – 240 с.
10. Либанова Э. М. Продолжительность жизни населения (опыт комплексного регионального исследования) / Э. М. Либанова. – Киев: Наук. думка, 1991. – 200 с.
11. Лозко Г. Етнологія України. Філософсько-теоретичний та релігієзнавчий аспект / Г. Лозко. – К.: АртЕк, 2001. – 304 с.
12. Максаковский В. П. Географическая культура: учебное пособие для студентов вузов / В. П. Максаковский. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС. – 1998. – 416 с.
13. Нельга О. В. Теорія етносу. Курс лекцій: навч. посібник / О. В. Нельга. – Київ: Тандем, 1997. – 368 с.
14. Никитенко В. В. Демографический анализ поколений / В. В. Никитенко. – М., 1979.
15. Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії: навч. посібник / М. Д. Пістун. – К.: Вища школа, 1996. – 231 с.
16. Цапок С. О. Етнодемографічна картина сучасного світу (енциклопедичне дослідження). Доп. вид. / С. О. Цапок ; Ін-т регіон. досліджень НАН України. – Львів, 2009. – 490 с.
17. Шаблій О. Суспільна географія : у 2-х кн. / О. Шаблій. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. – Кн. 1. – 814 с.; Кн. 2. – 706 с.

Додаткова

18. Бейдик О. О. Географія : короткий тлумачний словник / О. О. Бейдик. – К. : Либідь, 2001. – 192 с.
19. Блій де Г. Географія : світи, регіони, концепти / Г. де Блій, П. Муллер, О. Шаблій; [пер. з англ.; передмова та розділ «Україна» О. І. Шаблія]. – К. : Либідь, 2004. – 740 с.
20. Бромлей Ю. В. Человечество – это народы / Ю. В. Бромлей, Р. Г. Подольный. – М.: Мысль, 1990.
21. Джеймс М. Геополітичні імплікації етнополітики // Політична думка. – 1995. – № 5.
22. Долгучиц Л. А. Планета иммигрантов / Л. А. Долгучиц, И. А. Мельников. – М.: Молодая гвардия, 1990. – 207 с.
23. Еременко Е. Современная этнополитическая ситуация в Канаде / Е. Еременко // МЭ и МО. – 2001. – № 4. – С. 75–80.
24. 14. Лебедева М. Межэтнические конфликты на рубеже веков / М. Лебедева // МЭ и МО. – 2000. – № 5.
25. Межэтнические конфликты в странах зарубежного Востока / А. С. Бразаускас, Л. Б. Никольский, Е. В. Роксанова и др.; отв. ред. А. А. Прусаускас. – М.: Наука, 1991.
26. Перцик Е. Н. География городов (геоурбанистика) / Е. Н. Перцик. – М.: Высшая школа, 1991. – 320с.
27. Слука Н. А. Беженцы. География вынужденной миграции / Н. А. Слука // География. Приложение к газете «Первое сентября». – 1998. – № 35.
28. Тишков В. О нации и национализме. Полемиические заметки / В. Тишков // Свободная мысль. – 1996. – № 3. – С. 33–36.

30. Трощинський В. П. Українці в світі / В. П. Трощинський, А. А. Шевченко. – К.: Вид. дім «Альтернативи», 1999. – 352 с.

Довідкова

1. Алаев Э. Б. Экономико-географическая терминология / Э. Б. Алаев. – М.: Мысль, 1977.
2. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география : понятийно-терминологический словарь / Э. Б. Алаев. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.
3. Атлас світу. – К.: НВП “Картографія”; ГУГКК, 1999. – 216 с.
4. Атлас. Українці. Східна діаспора. – Київ: МАПА ЛТД, 1993. – 24 с.
5. Брук С. И. Население мира. Этнодемографический справочник / С. И. Брук. – М.: Мысль, 1986.
6. Восточная Европа : Путеводитель / Сост. М. В. Степанников. – Тверь, 1997. – 800 с.
7. Географический энциклопедический словарь: Географические названия / глав. ред. А. Ф. Трешников. – М.: СЭ, 1989. – 592 с.
8. Географический энциклопедический словарь. Понятия и термины / глав. ред. А. Ф. Трешников. – М.: СЭ, 1988. – 432 с.
9. Географічна енциклопедія України: В 3 т. – К.: УЕ, 1989 – 1993.
10. Демографический энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1985.
11. Енциклопедія Українознавства. Словникова частина. / голов. ред. професор д-р В. Кубійович. – Т.1–11. – Париж – Нью-Йорк: “Молоде життя”, 1955–1995.
12. Енциклопедія Української діаспори. В 7-ми томах / за ред. В. Маркуся. – К.: ІНТЕЛ, 1994.
13. Етнічні спільноти України: довідник. – К.: Фенікс, 2001.
14. Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії. – К., 1993. – 607 с.
15. Мала енциклопедія етнодержавознавства / за ред. Ю. І. Римаренка. – К., 1996.
16. Масляк П. О. Словник-довідник учня з економічної і соціальної географії світу / П. О. Масляк, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К.: Лібра, 1996. – 328 с.
17. Міграційні процеси у сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика): енциклопедія / упоряд. Ю. І. Римаренко. – К.: Довіра, 1998. – 912с.
18. Мир и человек: справочник. – Харьков: Прапор, 1998. – 576с.
19. Народонаселение мира. Демографический справочник. – М.: Мысль, 1989.
20. Народонаселение мира. 1990. – М.: Прогресс, 1990.
21. Народонаселение: энциклопедический словарь. – М.: Большая рос. энциклопедия, 1994.
22. Народы мира: историко-географический справочник. – М.: Советская энциклопедия, 1988.
23. Народы России. Энциклопедия / глав. ред. В. А. Тишков. – М.: Науч. изд-во БРЭ, 1994.
24. Население и трудовые ресурсы: справочник / сост. А. Г. Новицкий. – М.: Мысль, 1990. – 399 с.
25. Население мира: Демографический справочник. – М.: Мысль, 1989.
26. Національні меншини України: Інформаційний довідник / упоряд. Т. І. Пилипенко, А. І. Осауленко. – К., 1995.
27. Свод этнодемографических понятий и терминов. – 1986. – Вып. 1. – 1988; Вып. 2. – 1989. – Вып. 3 // Этнография восточных славян. – М., 1987.
28. Страны и народы: популярная энциклопедия / сост. М. Куреная. – СПб.: Дельта, 1997. – 351с.
29. Страны мира: энциклопедический справочник / под ред. С. А. Семеницкого. – Мн.: Миринда; Родиола-плюс, 1999. – 624 с.

30. Українське державотворення: Невитребуваний потенціал: словник-довідник / за ред. О. М. Мироненка. – К.: Либідь, 1997. – 560 с.
31. Федоров Г. М. Геодемографическая термінологія / Г. М. Федоров. – Л.: ЛГК, 1985. – 152 с.
32. Юрківський В. М. Країни світу: довідник / В. М. Юрківський. – К.: Либідь, 1999. – 368 с.
32. Yeo-data. The World geographical encyclopedia.

ІНФОРМАЦІЙНІ (ІНТЕРНЕТ) РЕСУРСИ

Бібліотеки:

1. РДГУ: абонент № 1 – м. Рівне, вул. Пластова, 31.
2. Абонент № 2 – м. Рівне, вул. Толстого, 3.
3. Абонент № 3 – м. Рівне, вул. Пластова, 41.
4. Обласна наукова – м. Рівне, майдан Короленка, 6, тел.22-10-63.
5. Міська – м. Рівне, вул. Київська, 44, тел. 24-12-47.

Ресурси мережі Інтернет:

1. Демографический еженедельник Центра демографии и экологии человека РАН «Демоскоп Weekly» [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.demoscope.ru>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://nlu.org.ua/>
5. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com>.